

EGYHÁZTÖRTÉNELMI ADATOK.

LXXXIX.

P. Horváth Miklós levele P. Horváth Károlyhoz

(a kolozsvári collegiumnál az ötödik tanári szék felállítása és egy academizans számára való alapítvány ügyében.)

Drága Kedves Ötsém Uram!

Tudva vagyok Ötsém Uram előtt, hogy a közelebbi Kis Soly-moson tartatott Synodalis gyűlés alkalmatosságával, azon a' Statu-sunk boldogíttására intéztetett oly nevezetes Fundatioban úgy mint az ide való Fő Collegiumunkbéli Ötödik Professori Stationak fel-állítására, és egy Academizánsnak minden három Esztendőök alatt kü-lső Országokon léjendő készületére, tétetett ajánlás aránt olyatén végzés hozatott vala, melly szerént az itten Kolosvárat continuatívé tartatni szokott Consistoriumunkban az emlitett fundationalis aján-lásról a Contractusok készítettének-el, és a Fundátoroknak Subscrip-tio és petsétlés végett küldettének-el. Ezen végzésnél fogva tehát mái napon Consistorialis gyűlés tartatván, réám bízott, hogy azo-kat a Fundátor Atyánkfiainak a fenn-emlitett végre ki-küldeném: Valamint annak okáért a' mái napon minden Fundátor Atyánkfiaira nézve tellyesitettem: úgy ezen ide rekesztett Contractust Ötsém Uram-nak oly atyafiságos kéréssel kívántam kezéhez szolgáltatni, hogy azt subscribálni, meg-petsétni, és ezen Expressusnak vissza-adni mel-toztassék.

Jollehet pedig az is tudva vagyok Ötsém uram előtt, hogy ezen Fundatio mely ditsőséges végekre intéztetett, arra tudni illik, hogy abból az Ötödik Professori Statio, itten lévő Fő Collegiumunk mel-lett, fel-állittassék, melly végre sub Titulo Salarii et Census Quartia-lis 6000-mforintoknak Interesse kívántatik, és a' mennyivel a' rész szerént eddig elé tétetett Fundatio (mely már a' nyolcz ezer Forin'tokat meg-haladta:) rész szerént pedig ezután nem kéttlett re-ménségünk szerént tétetendő ajánlás, a' fennebb jegyzett 6. ezer Fo-rintokat meg-haladja, annak Interesse fordittassék egy Academizans számára. Kötelességem lett volna mind az által ezen uttal azon pon-tokat-is a' Fundátoroknak, 's azok között Ötsém Uramnak értésére adni, mellyek ezen Foundationak tzellyát és régulatioját tökéletesen magokban foglallyák, minthogy azon pontokat magába a' Contrac-tusba környülállásosan bé-iktatni helyesnek nem taláztatott: de mi-vel mái napon tartatott Consistorialis gyűlésünkben azon pontokat meg-állítani üdönk nem jutott, ezen okból azokat nem-is közölhe-tem. Azonban bizonyossá tészem Ötsém Uramat arról, hogy a' mit most el-mulattam nem sokára tellyesíteni fogom, hanem mivel a' mint tapasztaltam, velem együtt minden Atyánkfiainak szívéen fekszik

az, hogy a' Statusunk pénzeiről lévő és Kis Solymoson elő-is mutatott Számadások minél hamarébb meg-visgáltassanak, és Statusunk Cassájának valóságos állapottya világosságra hozattassék, melyet már sok Esztendőktől fogva annyira ohajtunk, tehát ezen tárgyat kellett mindezeknél elébb munkába venni, minekutánna pedig ezt el végezhettyük, azonnal a' közelebbi Fundatorol-is a' Régulatio Pontyait, (melyeket már magam különösön nagyobbára ki-is dolgoztam :) Consistorialiter meg-fogjuk állítani, 's Fundationalis könyvünkbe bé-iktatni, és leg-ottan minnyájokkal az arról tétetendő Protocollatiot magam közleni el-nem-mulatom, oly véggel, hogy a Fundátorok megtudhassák, mi formán fordítatik ezen Fundatio Statusunknak boldogittásúra.

Továbbá szükségesnek láttam ezen új fundatorol a' következő jelentésemet mái napon mindenik Fundátor Atyánkfiának megtenni, t. i. Közönségesen az az akarattya minnyájunknak, hogy ezen Fundatio a' leg-bizonyosabb légyen, és ahoz nem tsak a' Fundátorok' éltében, hanem annak utánna is soha semmi leg-kissebb kétség ne férhessen, mert Statusunkat valamely színlett ajánlással megszalni tellyességgel nem tzélunk; bizonyos továbbá az is, hogy a' Statusunknak az általunk tétetett Fundatióban, valamig mű, a' kik ezen ditsőséges Fundatori nevezetet nyertük, életben lészünk, bizonyos Fundussa léjend, 's annak Esztendőnként illető Censussát tsalhatatlanul és maga idejében bé szolgáltattyuk, illy' meggyőződéssel lévén magam-is ezen Fundatio dolgának első kezdetétől fogva mind eddig, úgy gondolkodtam vala, hogy Statusunknak az ezen ide zárt Contractusban meg-állítatott moddal tétetett Fundatióban tökéletesen Securitassa vagyon, sőt önnön magunkra nézve most-is így itélek; hanem vallyon bizhatunk-é a' Successorainkba-is éppen olly' tsalhatatlan bizonyossággal mint önnön magunkba? én ugyan Successorainknak jó indulattyokat kétségbe hozni nem kívánom; de azt se tagadhatom, hogy lehetetlennek nem tarthatom, hogy ide hátrébb valamelyik közzüllök, ha látná, hogy ezen terühtől meg-menekedhetik, aztat munkálodni-is nem próbálya, kivált midőn az is megtörténhet, hogy Statusunkbol ki-lépjén, 's már fel-téven azt a' kedvetlen következtést, hogy ezen mű ditsőséges tzélunk ellen, Statusunk valamelyikünknek kötelező ajánlását el-veszesse, minémü romlása következzék ebből Statusunknak, 's mely gyalázattal illetetnék holtunk után a' mű tulajdon emlékezetünk is! ki-ki közülünk által láthattya, és érezheti. Én részemről valamig ez iránt leg-kissebb nyughatatlanságra valo okom maradna-is fenn, a' koporsomba tsendesen nem szálhatnék. Ennek azért és több ide járulható Consideratioknak megfontolása arra birt engemet, hogy az általam tétetett ajánlást béfizessem, a' minthogy felét le-is tettem, még pedig olly magam változhatatlan el-tökéllésével, hogy a' más felit-is még az idén, és nem sokára beszolgáltassam. Nem kételkedem, hogy Fundátor társaim a' fenn-irt környül állást méltó figyelembe vévén, nem fogják az én reflexiomat helytelennek esmérni, hanem inkább azt magok-is jóvá hagyni méltoztatnak. Ezen bizodalommal tehát valamint a' több Fun-

dátios társaimat máj napon hasonlolog meg-kértem, ugy bátorkodom Ötsém Uramat is Atyafiságon arra kérni, hogy ajánlását ügyekezék még ez uttal bé szolgáltatni. Ezen tselekedetünkkel meg-nyerjük azt elsőben, hogy másoknak, ha még önnön Felekezeteink között-is találtatnának olyanok, a' kik ezen ajánlásunkrol óly balul gondolkodnának, hogy talám azzal mü több lármát mint valóságot kívántunk tsinálni, és hogy az ígéretnél nehezebb fog lenni a' meg-adás; ama mondás szerént: Promissis Dives quilibet esse potest, az illy formán gondolkozokat mondom, ez által nem tsak meg szégyenithetnők, hanem szájokat-is bé-dugnok; de meg-nyerjük mindenek felett azt, a' mi leginkább szivünken fekszik, hogy Statusunknak a' mü Foundationkban tökéletes Securitassa léssen: ha pedig ezután valamelyiknek a' Fundátorok közül pénzre szüksége léssen, az Cassánk-bol praefenter adatik. Hogyha továbbá Ötsém Uramnak most előre-is tettzenék az ajánlott Summát kész pénzü le-tenni, az is a' fenn-irt tekintetből örömmel el-fogadtatik.

Végezetre még arra-is kérem Ötsém Uramat, hogy ha a' Capitálist ez uttal bé-adni nem tetzenék, tehát az Interest ezen első esztendőre ugyan ezen Expressusnak által adni, és a' Contractusra maga neve után réa irni méltoztassék, hogy ezen adosságért egy esztendőre competalo Interest bé-szolgáltatta, így osztán Quietantia arról nem kívántatik. Ezután pedig mindenkor Quietantia fog adatni. Minthogy pedig ezen Foundationak jövedelme oly tzéla intéztetett nevezetesen az Academizansra nézve, hogy annak felindulásakor pénzt kell adni kezébe, 's annak utánna-is mindenkor előre fel-küldeni, és e részben fogyatkozás annyival-is inkább égszser se lehet, mivel a' fel-küldendő Ifju külső Országon költség nélkül magán nem segíthetvén, nyomoruságot látni kéntelenítettnek, 's a miatt maga készítésében akadályoztatnék, következképpen a' czél, melyre fel-küldtetett egy átallyában el-nem-érettnek, tehát előre-is bátorkodom ajánlani Ötsém Uramnak, hogy az Interest mindenkor anticipató az az a' Contractus esztendejének kezdetével bé-szolgáltatni méltoztassék, mely annyival szükségesebb, hogy az Academizans mindenkor a' diligentíanak, ugy mint Junius holnapnak végin az akkor tartatni szokott Finale Examen után fog kiválasztatni, és Juliusban, a midőn szóktak a' Bécs-be járó ide valo kereskedők indulni, ezekkel fel-küldetni.

Én már előre is örvendek azon, hogy valamint Ötsém Uram Statusunk boldogittására maga ajánlásával örökös nevet szerzett magának, ugy ennek utánna-is mind Fundatori kötelességének örven-dező készséggel eleget fog tenni, mind pedig egyebekben-is Statusunk' közzjavára törekedni meg-nem-szünik, állandoul lévén

Drága Kedves Uram Ötsém!

Kolozsvár jul. 17. 1805.

igaz szivü atyafi szolgája
P. Horváth Miklos,
főcurator.

Közli **Benczédi Gergely**.

PÁRISI LEVÉL.

P á r i s, j u l i u s 1884.

(A párisi protestáns theologiai karhoz beadott dolgozat. Az ifjusági ünnep az oratoire-utczai templomban: Krisztus a Kálvárián Munkácsytól. A párisi theologiai társulat ülése. A halottak: Wurtz.)

Szerkesztő úr!

A párisi protestáns theologiai kar közelebről egyik magán tanárának Berger Urnak Doctor czimet adott egy dolgozat bemutatására. A dolgozat a francia bibliának a középkorbeli történelmét tárgyalja. Ezt a tanulmányt nem lehet összehasonlítani az akadémiai rendes dolgozatokkal; mert minden tekintetben ezek felett áll s nagyon kitűnő. Valaki azzal mondott róla ítéletet, hogy benediktinus munkának nevezte. Berger ur műve 480 lapra terjed nyolczadrétben. A dolgozat kétszáznál több, az európai különböző könyvtárakban felfedezett régi kézirat összehasonlításának és megvizsgálásának az eredménye. Berger ur a maga kutatásaiban szerencsésebb volt, mint Reuss strasburgi tanár ur 20 évvel ezelőtt, a ki ezt a tanulmányt megkezdette a *Revue de theologie*-ban és a ki hosszas fáradozás után is csak tíz kéziratig érkezett el.

Előre ki kell jelentenünk, hogy Berger ur dolgozatát, mielőtt a theologiai karhoz beadta volna, az academie des Inscriptions már megkoszoruzta volt; ez ugyanis ezt a tárgyát tűzte volt ki az 1879. pályázatra. A kitüntetésnek e jele, a dolgozat derék voltáról tanuskodik. Valódi beccsel bír, azért is, mert ebből a bibliának a középkorban prosában való fordításai történelmét, Bennard ur dolgozatában pedig, a mely hasonlóan ugyanabban az évben jelent meg, a versben való fordítások történelmét s így már az egész teljes részben¹⁾ bírjuk.

A kéziratok korát teljes biztonsággal megállítván azok eredetét és filiatióját kellett tanulmányozni, hogy a biblia francia fordításainak történelmét meglehessen teremteni. Ezt tette Berger ur a

---

¹⁾ Berger ur könyvének czime: A francia biblia a középkorban. A bibliának középkori legrégebbi prózai fordításainak megvizsgálása, stb.

Bonnard ur dolgozatát is megkoszoruzta a jelzett akademia. Ez a verses fordításokról való tanulmány még nincs kiadva.